

- Ovsiiuk M. (2010). *Mizhkulturna komunikatsiia v umovakh hlobalizatsii [Intercultural communication in the context of globalization]*. Retrieved from http://www.rusnauka.com/12_KPSN_2010/Politologia/63704.doc.htm. [in Ukrainian].
- Omelian-Skyrta N. (2014). Bahatomovnist ta kontseptualna kartyna svitu [Multilingualism and conceptual picture of the world]. *Visnyk Prydniprovskoi derzhavnoi akademii budivnytstva ta arkhitektury [Bulletin of the Pridneprovsk State Academy of Civil Engineering and Architecture]*, 10, 60-64 [in Ukrainian].
- Holubovska I. O., Zhalai V. Ya., Bykhovets N. M., Kruhlykova O. V., Lynnyk T. H., Parkhomenko A. F., ... & Boboshko T. M. (2015). Terminohrafiia, multylinhvizm, multydystsyplinarnist: napriamky maibutnikh doslidzhen [Terminography, multilingualism, multidisciplinary: directions for future research]. *Linhvistyka XXI stolittia: novi doslidzhennia i perspektyvy [21st century linguistics: New research and perspectives]*, 3-23. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/linds_2015_2015_3 [in Ukrainian].

УДК 159.955:316.77

orcid.org/0000-0002-8151-530X

ГАЛЬЧЕНКО Максим Сергійович

кандидат філософських наук, доцент, директор Інституту обдарованої дитини НАПН України

ОСОБЛИВОСТІ МИСЛЕННЯ І ПІЗНАННЯ В РЕАЛЬНОСТІ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ

Динаміка зростання впливу інформаційно-комунікативних технологій на розвиток параметрів соціального, політичного, культурного життя обумовлює зміну парадигми мислення, його епістемологічних і когнітивних основ, трансформуючи тим самим освітньо-навчальні технології, способи формування особистості, породжені інформаційною епохою.

Сьогодні наука та її технологічне застосування стали визначальними факторами розвитку суспільства. Нормою стає не канон, традиція, а творення нового як предметного виразу об'єктивного життя, сконструйованого в процесі пізнавально-освітньої діяльності. Наука виникає як відповідь на певну потребу суспільства в достовірному знанні про світ та можливість його пізнання й перетворення згідно із ростом знання. Становлення науки є результатом цілеспрямованої діяльності мислення. У кожному історичну епоху об'єктом наукового мислення є та сфера реальності, яка на даний момент представляє найбільший інтерес для соціальної, господарської або культурної діяльності.

В індустріальну епоху, яка характеризується бурхливим розвитком науки, наукове мислення виступає у модусі мислення технічного, або технологічного. Актуальність технологічного мислення обумовлена виникненням і бурхливим розвитком «техногенної» цивілізації. Вирішальну роль в розвитку техногенної цивілізації відіграють постійний пошук і застосування нових технологій, зокрема по забезпеченню соціального управління і соціальних комунікацій в сфері пізнання і культури в її діяльному і соціальному розумінні. А також культури мислення.

Для сучасного суспільства невинна технологізація практично всіх сфер життєдіяльності людини і технократизм як «своєрідна парадигма», «організуючий принцип» способу діяльності набули не лише, як вказує В. Мельник, «всеосяжно-екзистенціального» характеру, а, по суті, значною мірою зумовлюють тенденції розвитку всієї цивілізації у її глобальному вимірі. Під їх тиском окремі явища або процеси переростають в «локальні або регіональні виміри і набувають загально-соціального, планетарного характеру» (Мельник, 2010, с. 35).

Як і кожний когнітивний, інтелектуальний, соціокультурний феномен, в процесі свого розвитку технологічне мислення постійно трансформується і вдосконалюється. Сучасний етап науково-технічної революції пов'язаний з розвитком інформаційно-цифрових технологій. У їх контексті формується новий етап розвитку мислення загалом і технологічного зокрема, яке можна сьогодні з повним правом назвати «інформаційним». Дана ситуація обумовлена фактом переростання науково-технічної революції в інформаційно-технологічну революцію. Її результатом, як відомо, стало повсюдне використання інформаційно-комп'ютерних технологій. До них належить сукупність технологій у мікроелектроніці, створення обчислювальної техніки, телекомунікації/мовлення, оптико-електронної промисловості. Навколо цього ядра інформаційних технологій за останні два десятиліття виникає багато великих технологічних проривів у галузі нових матеріалів, джерел енергії, у медицині, у нанотехнологіях. Сучасний процес технологічної трансформації привів до виникнення цифрового, або електронно-цифрового світу.

У результаті цих змін і перетворень людина «увійшла» в реальність інформаційно-мережевого світу. Його функціональне поле, зазначає А. С. Гальчинський, як і «функціональний простір» будь-якого іншого суспільного утворення, ґрунтується на єдності трьох позицій: «а) комунікації; б) суспільній угоді та організації; в) потенціалі інноваційного розвитку». Саме завдяки системі інформаційних комунікацій глобальне суспільство виступає як «консолідоване явище» соціального порядку. Не викликає сумніву, що становлення глобального суспільства пов'язується із сучасною «інформаційною революцією». Функціональною основою глобального інформаційного суспільства є «інформаційні мережі» («Мережа»), які постають «системоутворювальною субстанцією», «матрицею»

інформаційного соціуму. Мережа (networking) – визначальна «організаційна форма» сучасної цивілізації. «Інформаційна мережа» активно впливає на всі аспекти суспільного життя, на соціальні, економічні, політичні та культурні перетворення (Гальчинський, 2010, с. 329330).

Сучасну інформаційну революцію характеризує використання знань та інформації для генерування знань і пристроїв, що обробляють інформацію та здійснюють комунікацію, а також напрями її використання. Впровадження останніх десятиліть технологічна інновація постійно прогресувала – від навчання шляхом користування до вивчення технології через її створення, перебудову телекомунікаційних мереж, пошук і знаходження нових галузей використання. Поширення нових технологій збільшує їх могутність в міру засвоєння її користувачами.

Нові інформаційні технології є не просто інструментами для користування, але й колосальним фактором впливу на формування інформаційного мислення як сегменту і складової частини технологічного мислення. Особливістю інформаційного мислення, на наш погляд, є актуалізація проблеми відношення реального і уявного (віртуального), а також знання і гадки (думки). За допомогою інформаційних технологій можна фабрикувати знання про реальність, а тим самим до певної міри і саму реальність. А також можна створювати віртуальне «Я» і в певному смислі жити у віртуальному просторі, в якому зникають відмінності реального світу і світу уявного. Сьогодні життя в такому віртуальному просторі стало реальністю. Тепер «бути» означає «бути в мережі».

Можливості інформаційних технологій найбільш повно знайшли своє впровадження в ситуації «суспільства знань». У ньому освітні заклади спрямовані на формування нового, діяльного мислення. Ті можливості, які відкривають інформаційні технології для інтенсифікації процесів освіти і навчання, містять в собі ризики і небезпеки. У цій ситуації інформаційно-комп'ютерні і комунікаційні технології посилюють актуальність мисленневої діяльності. Вона повинна подолати розрив між «старим» знанням і «новим» розумінням дійсності, створеної власне інформаційними технологіями. А кожний процес подолання, переходу є процесом переосмислення, в першу чергу в рамках тієї соціокультурної, економічної, політичної і, звичайно, наукової парадигми, в якій здійснюється цей процес. Результатом цього переосмислення і стає нове, інформаційне мислення.

Постійний розвиток і ускладнення інформаційних технологій все більше пов'язує їх з інтелектуальною, мисленневою діяльністю. Тим самим обумовлює її вихід за межі предметно-матеріальної світобудови. Інформаційні технології стають «знаряддям мислення» в його пошуках основ буття в умовах техногенної цивілізації та її модусів – інформаційних, комп'ютерних та цифрових технологій. Сучасні інформаційні і цифрові технології – це «мислення і почуття», які домінують вже не лише «всередині нас», але зі швидкістю світла або звуку розповсюджуються

«навколо нас і між нами». Інформаційні технології мають справу з «мисленням і числом, словом і духом». Це технології «засобів спілкування і руху», технології «одухотворення матерії» і зближення її з нашим внутрішнім «Я». Це створення глибинних зв'язків між «Я», «Ти», «Він», тих «діалогічних відносин», які «мають і матеріальні, і духовні виміри» (Епштейн, 2001, с. 202), – зазначає М. Епштейн.

У контексті модусу «інформаційного мислення» доцільно зазначити про виникнення нового культурно-інтелектуального середовища існування. Його центром стає Інтернет. З його появою змінюються закони інтелектуальної творчості, пізнання і мислення. Інтернет як головний ресурс інформаційного мислення здійснив колосальний переворот у співвідношенні предметного та інформаційного світів, що відкриває нові можливості для прискореного становлення ноосфери. На цій основі створюються могутні носії інформації – електронні і в перспективі квантові. Відповідно змінюються форми інтелектуальної творчості і мислення. Створюється новий інтелектуальний простір, в якому головним способом пізнання і спілкування є мислення, яке можна назвати інформаційним.

Таким чином, основою і засобом систематизації природної і соціальної реальності є наука. Діяльність науки обумовила виникнення і розвиток техніки і технологій. На їх основі формується технологічне мислення, яке сьогодні займає належне місце поряд з правовим, економічним, політичним тощо. Філософсько-методологічною підставою технологічного способу (стилю) мислення є раціоналізм, обґрунтований у філософії новочасового періоду. Трансформація технологічного мислення в процесі розвитку науково-технічної революції приводить до виникнення інформаційного мислення. Воно є результатом розвитку інформаційно-цифрових технологій, постає модусом технологічного мислення. Сучасні інформаційні і цифрові технології створюють нові інтенції мислення і почуття, які створюють нову когнітивно-інтелектуальну реальність.

Список використаних джерел:

- Гальчинський А. С. Економічна методологія. Логіка оновлення: навч. посіб. Київ: АДЕФ, Україна, 2010. 572 с.
- Мельник В. П. Філософія. Наука. Техніка : Методолого-світоглядний аналіз: монографія. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2010. 592 с.
- Эпштейн М. Философия возможного. Санкт-Петербург: Алетейя, 2001. 336 с.

References

- Epshtein M. (2001). *Filosofia vozmozhnogo [Philosophy of the possible]*. Sankt-Peterburg: Aleteia [in Russian].
- Halchynskiy A. S. (2010). *Ekonomichna metodolohiia. Lohika onovlennia [Economic methodology. Update logic]*. Kyiv: ADEF, Ukraina [in Ukrainian].
- Melnyk V. P. (2010). *Filosofia. Nauka. Tekhnika : Metodoloho-svitohliadnyi analiz [Philosophy. Science. Technique: Methodological and ideological analysis]*. Lviv: Vydavnychiy tsentr LNU imeni Ivana Franka [in Ukrainian].